

Histo-visie

Gevolgen van de watersnoodramp van 1825

Bronnen:

J. Buisman, *Extreem weer!* (Franeker 2011) 262-265.

J. Buisman, *Duizend jaar Weer, Wind en Water in de Lage Landen* (Franeker 2019) 816.

J. ter Pelkwijk, *Overijssels watersnood* (Kampen 2002) 100-105.

H. van Dalfsen, *De Stormvloed in 1825* (Steenwijk 1997) 97-103.

Zwartewaterexpres 1985.

F.W. Schmidt, 'Overijssel en 100 jaar Zuiderzeewet', in: *Overijsselse Historische Bijdragen* (Hilversum 2018) 9-34.

Hasselt Historiae. Themanummer: Herdenking Watersnoodramp 1825, 2024 nr. 4.

Noordwesterstormen

Ooit lag Overijssel aan zee. Dat had zo haar voordelen, maar ook zo haar nadelen. Eb en vloed hadden vrij spel. De aanpalende gebieden konden erover mee praten. Vooral bij een noordwesterstorm kon het water van de Zuiderzee hoog opgestuwd worden. Zo hoog dat de dijken bezweken. Eind achttiende eeuw werd het land zowel in 1775 als in 1776 door water overspoeld. Op 14 november 1775 woedde er een storm met de kracht van 8 à 9 Beaufort over het Zuiderzeegebied. Veertig tot vijftig mensen kwamen op het vaste land om het leven. Nabij Elburg vielen er 26 en in Kamperveen negen slachtoffers te betreuren. Een jaar later liep door de stormvloed van 21 en 22 november al het laaggelegen land van Overijssel onder water.

Zeedijk bij Vollenhove Collectie Overijssel.

Het dorp Beulake verdween voorgoed van de kaart. De aangerichte schade was groot. In deze twee rampzalige jaren verdronken tientallen mensen en verloren velen hun schamele bezittingen.

Beide stormen vielen in het niet vergeleken met die van 1825. In de nacht van 3 op 4 februari werd het Zuiderzeegebied getroffen door een zware noordwesterstorm. De zwaarste van de negentiende eeuw.

Grote delen van Overijssel kwamen onder water te staan. Velen

vluchtten naar zolders en hooibergen. Soms tevergeefs. Overijssel werd onevenredig zwaar getroffen. Van de totaal 379 in Nederland te betreuren doden waren er 305 uit Overijssel afkomstig. In Kampen verdronken 48 en in IJsselmuiden 35 mensen.

De stad Hasselt kwam er in dat opzicht goed af. Dat was in de omtrek van Hasselt wel anders. De materiële schade iets meer dan 14.000 gulden. Een voor die tijd aanzienlijk bedrag, maar vergeleken met de buurgemeenten viel de schade hier mee.

Niet in geld uit te druk-

Overijssel: Mr. P. J. G. van Diggelen, te Zwolle; Mr. J. Thiebout, id.; Mr. L. W. Ebbinge, te Kampen; C. H. A. A. Engelenberg, id.; G. Baron Sloet van Marxveld, te Vollenhove, en J. H. van **Erckelens**, te Hasselt.

Uit Overijssel afkomstige bestuursleden van de Zuiderzeevereeniging

ken is de immateriële schade: de angst voor het al maar wassende water, de diverse doorbraken en het door de straten stromende, kolkende water. Slechts weinige huizen konden het water buiten de deur houden. In de Hoogstraat stond een rij van zes woningen waar dit het geval was.

gen stormen te beschermen. Het plan ging niet door omdat de technische kennis daartoe ontbrak. In 1866 kwam ingenieur Beijerinck met het idee om de helft van de Zuiderzee te gaan afsluiten. Net onder Kampen zou een dijk moeten komen die Overijssel met Noor-Holland moest verbinden. De IJsselsteden zouden in dit plan vanuit zee be-

geveer 30 tot 35 kilometer zou volstaan.

Zijn plan is echter niet uitgevoerd. Er was maar een instantie die de dijk zou kunnen bekostigen. Maar het Rijk hield zich afzijdig. In 1886 werd daarom de *Zuiderzeevereeniging* opgericht. Deze zou onderbouwde plannen laten opstellen en aan de regering aanbieden. Een van de bestuursleden van het eerste uur was de pas benoemde Hasselter burgemeester J.H. van Erckelens. Hij huurde van de erven van mr. M.L. Tijl een in de Ridderstraat staand 'Heerenhuis' en was lid van de liberaal getinte 'kiesvereniging Burgerplicht'.

Degenen, die iets te **VORDEREN** hebben van de echtelieden **HENDRIK EGBERTS BAKKER** en **MARGJE VENNINK**, beide in Mei 1864 te Amersfoort overleden, worden verzocht daarvan

opgave te doen

vóór den 28 Junij 1864, ten kantore van den Notaris **G. FREISLICH** te Hasselt.

Na de ramp

Na de ramp dachten velen, 'dit nooit weer'. Een van hen was de in 1796 geboren Gerrit Freislich. Zijn vader werd in 1811 maire van Hasselt. Daarnaast was hij notaris en dijkgraaf van de Hasselter Marke Schouw. Hij was eveneens vrijmetelaar. Geleidelijk aan nam Gerrit de taken van zijn vader over. Hij bracht het zelf nog verder dan zijn vader, want vanaf 1835 tot 1850 was hij ook nog statenlid. Evenals zijn vader was hij sterk betrokken bij waterschapzaken. In 1864 kwam hij met een plan om de Zuiderzee af te sluiten. Hiermee was hij niet uniek. Zo had in 1849 ingenieur Van Diggelen al geopperd om de Waddeneilanden met elkaar te verbinden en zodoende een groot gedeelte van Nederland te-

reikbaar blijven.

Het plan van Freislich lijkt het meest op het uiteindelijke plan. Hij stelde een dijk voor tussen Friesland en Noord-Holland.

Waarom afsluiten?

Dat er in 1825 zoveel slachtoffers vielen had alles te maken met de zwakke dijken. In het najaar van 1824 hadden deze het al zwaar te verduren gehad. Ze waren toen doordrenkt geraakt met water en dus al verzwakt. Om een ramp als die van 1825 te voorkomen moesten de dijken opgehoogd worden. Een enorm en kostbaar karwei. Het ging in totaal om zo'n 320 kilometer dijk. De door Freislich voorgestelde oplossing was veel goedkoper. Een dijk met een lengte van on-

Zuiderzeevereeniging

Aan deze vereniging is de naam van Lely verboden. Zijn plan stemde in grote lijnen overeen met dat van Freislich. Het is niet alleen aan de ingenieur Lely, maar ook aan de politicus Lely te danken dat de Afsluitdijk en de inpoldering van het gebied gerealiseerd is. Tot drie maal toe is hij minister geweest. Pas toen in 1916 nogmaals een overstroming plaatsvond die vooral veel schade in het westen van het land veroorzaakte, ging de Tweede kamer met zijn plannen akkoord.